

Een nieuwe trilspinn in Nederland: *Spermophora kerinci* (Araneae: Pholcidae)

Een van de ruim honderd spinnenfamilies wordt gevormd door de trilspinnen, oftewel Pholcidae (Jocqué & Dippenaar-Schoeman 2006). Bij de vertegenwoordigers van deze familie zijn de mannelijke palpen (hun secundaire geslachtsorganen) complex en bovenal erg groot, niet alleen de bulbus (en tibia), zoals bij vrijwel alle spinnen, maar in z'n geheel (figuur 1). Bovendien hebben de mannetjes vaak apofysen aan de kaken die een (vooralsnog onbekende) rol spelen bij de paring. De vrouwtjes doen aan broedzorg; ze dragen hun eipakket in de kaken. Ondanks hun tengere lichaam zijn trilspinnen in staat grote prooien te vangen die ze eerst met spinsel immobiliseren voordat ze een beet toedienen. Soms sluipen ze zelfs naar de webben van andere, grotere spinnensoorten om die te overrompelen. Enkele soorten beginnen bij gevaar hevig in hun web heen en weer te schudden, waar ze hun Nederlands familienaam aan te danken hebben.

In de tropen is de diversiteit aan trilspinnen zeer groot (bijv. Huber 2003), maar in Europa komt maar een beperkte fauna voor (Nentwig et al. 2020). In het mediterrane gebied zijn enkele soorten van nature aanwezig. Meer naar het noorden, en dus ook in Nederland, kunnen trilspinnen alleen in gebouwen overleven en moeten ze als exoten beschouwd worden. In Nederland zijn tot nu toe vier soorten gemeld: *Holocnemus pluchei* (Scopoli), *Pholcus phalangioides* (Fuesslin), *Psilochorus simoni* (Berland) en *Smeringopus pallidus* (Blackwall) (Van Helsdingen 2019). In dit artikel wordt de vijfde soort voor ons land gemeld en binnenkort zal ook de vondst van de zesde gepubliceerd worden (Bloem & Noordijk geaccepteerd).

Op 2 juli 2019 werd gezocht naar geleedpotigen in de tropische kas 'Jungola' van Wildlands Adventure Zoo Emmen (Drenthe). Er werden allerlei diertjes meegenomen, waaronder enkele zeer kleine trilspinnen. Bij bestudering van het materiaal bleken één mannetje en één vrouwtje te behoren tot *Spermophora kerinci* Huber (figuur 1); een soort die nog niet eerder in ons land was gevonden. De exemplaren zijn opgenomen in de collectie van Naturalis Biodiversity Center (Leiden). De spinnen werden verzameld uit webjes onder dode bladeren die op de grond lagen. Herkenning kan op basis van de geringe grootte van het lichaam (1,3 tot 1,6 mm), de donkere banden op het prosoma achter de ogen, en de lange apofyse aan de kaken van de mannetjes die eindigt als een vishaak (figuur 1). Een

sluitende determinatie gebeurt door de mannelijke palpen en epigyne van de vrouwtjes te vergelijken met de afbeeldingen in Huber (2005).

Spermophora kerinci is in 2005 beschreven door Bernhard Huber op basis van exemplaren in de Naturalis-collectie die zijn verzameld door S. Djojoesudharmo in het Kerinci National Park op Sumatra (type-materiaal) en door C.L. Deeleman-Reinhold in secundair regenwoud op Bali (geen type-materiaal) (Huber 2005). Recentelijk is *S. kerinci* ook gevonden in een tropische kas in Cornwall (Engeland) en in de dierentuin van Berlijn (Duitsland) (Kielhorn 2009, Snazell & Smithers 2007). Wereldwijd zijn er geen andere vondsten bekend (World Spider Catalog 2020). De import van tropische planten uit Indonesië om te plaatsen in tropische kassen en vervolgens de uitruil van planten of andere zaken tussen dierentuinen en horti, zijn dus de routes waarlangs deze spin buiten haar oorspronkelijke areaal verbreid wordt.

Dankwoord

Dank aan Jan Schimmel (Wildlands Adventure Zoo Emmen) die het mogelijk maakte om te verzamelen in de tropische kas, Albert Dees die een duidelijke foto wist te maken van de piepkleine spin, en Karen van Veen en Jitte Groothuis die hielpen bij de inventarisatie.

Literatuur

- Bloem G & Noordijk J geaccepteerd. Arachnids from tropical greenhouses of Rotterdam Zoo (the Netherlands), with a new Pholcidae for Europe (Arachnida: Araneae, Mesostigmata, Pseudoscorpiones). Arachnologische Mitteilungen.
- Huber BA 2003. High species diversity in one of the dominant groups of spiders in East African montane forests (Araneae: Pholcidae: *Buitinga* n. gen., *Spermophora* Hentz). Zoological Journal of the Linnean Society 137: 555-619.
- Huber BA 2005. Revision of the genus *Spermophora* Hentz in Southeast Asia and on the Pacific Islands, with descriptions of three new genera (Araneae: Pholcidae). Zoologische Mededelingen 79: 61-172.
- Jocqué R & Dippenaar-Schoeman AS 2006. Spider families of the world. Royal Museum for Central Africa.
- Kielhorn K-H 2009. First records of *Spermophora kerinci*, *Nesticella mogera* and *Pseudanapis aloha* on the European Mainland (Araneae: Pholcidae, Nesticidae, Anapidae). Arachnologische Mitteilungen 37: 31-34.
- Nentwig W, Blick T, Bosmans R, Gloor D, Hänggi A & Kropf C 2020. Araneae, spiders of Europe. Version 2.2020. Beschikbaar op:

1. Volwassen mannetje van *Spermophora kerinci*. Determinatie gebeurt aan de hand van de donkere banden op het prosoma, de morfologie van de palpen en de lange vishaakvormige apofyse van de kaak. Wildlands Adventure Zoo Emmen (Drenthe), 02.vii.2019. Foto: Albert Dees

1. Adult male of *Spermophora kerinci*. The dark bands on the prosoma, the morphology of the palps and the fishhook-shaped apophyse of the chelicera can be used for identification. Wildlands Adventure Zoo Emmen (province of Drenthe), 02.vii.2019.

www.araneae.nmbe.ch [geraadpleegd 8 februari 2020].

Snazell R & Smithers P 2007. *Pseudanapis aloha* Forster (Araneae, Anapidae) from the Eden Project in Cornwall, England. Bulletin of the British Arachnological Society 14: 74-76.

Van Helsdingen PJ 2019. Catalogus van de Nederlandse spinnen. Versie 2019.2. Laatste bijgewerkt: 31 september 2019. Beschikbaar op: www.eis-nederland.nl/werkgroepen/spinachtigen/spinnen. World Spider Catalog 2020. World Spider Catalog. Version 21.0. Natural History Museum Bern. Beschikbaar op: <http://wsc.nmbe.ch> [geraadpleegd 8 februari 2020].

Summary

A new pholcid spider in the Netherlands: *Spermophora kerinci* (Araneae: Pholcidae)

In 2019, one male and one female of the pholcid spider *Spermophora kerinci* Huber were collected in a tropical greenhouse of the zoo in Emmen (province of Drenthe). The spiders were found in small webs under dead leaves that laid on the ground. This species is new to the Dutch fauna, and elsewhere only known from rainforest in Sumatra and Bali (indigenous) and as an accidentally imported species in tropical greenhouses in England and Germany.

Jinze Noordijk

EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden
jinze.noordijk@naturalis.nl